

TÜRKİYE'DE HAVA KİRLİLİĞİ ALGISI

Bu rapor IPSOS tarafından
Greenpeace Akdeniz için hazırlanmıştır
Mart 2020

GREENPEACE

Kadıköy İstanbul 19.02.2020 16:45:19

GREENPEACE

Tüm İstanbul fotoğrafları
Caner Özkan

Raporu hazırlayan:
IPSOS tarafından
Greenpeace Akdeniz için hazırlanmıştır

Daha fazla bilgi için:
bilgi.tr@greenpeace.org

Greenpeace Akdeniz
Teşvikiye Mah.
Şakayık Sok. No:40/7
Nişantaşı/İstanbul
Tel: 0212 292 76 19/20

www.greenpeace.org/turkey

Maltepe İstanbul 19.02.2020 10:06:58

GİRİŞ

Çevre sorunları, doğal oluşumlar dışında basit bir ifade ile insan faaliyetleri ile doğal kaynakların tüketilmesi ve bu faaliyetlerin neden olduğu ekolojik dengedeki değişim olarak tanımlanabilir. Çevre sorunları, hava kirliliğinden su kirliliğine, ormansızlaşmadan biyoçeşitliliğin azalmasına tema odaklı olarak sıralanabilir ya da küresel ısınma, iklim değişikliği gibi daha kapsayıcı kavramlarla anlatılabilir. Bu bağlamda Greenpeace Akdeniz olarak IPSOS ile birlikte Türkiye’de vatandaşların çevre sorunları konusundaki algısını, iklim ve enerji başlıklarında ele aldık.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), hava kirliliğinin halk sağlığı açısından en büyük çevresel risk olduğunu belirtiyor. Hava kalitesini iyileştirmek, ülkelerin kalp ve damar rahatsızlıkları, akut solunum yolu rahatsızlıkları ve akciğer kanseri gibi hastalıkların yarattığı sağlık yükünü azaltacak ve milyonlarca erken ölümün önüne geçecek.¹ Bu nedenle, toplumsal algı araştırmamızın ilk ayağında, uluslararası kamuoyunun bir halk sağlığı krizi olarak kabul ettiği hava kirliliğini Türkiye’de yaşayanların nasıl tanımladığı ve yorumladığına baktık.

Fosil yakıt temelli sanayi, ulaşım ve ısınma faaliyetleri

sonucunda atmosfere salınan kirletici maddeler, soluduğumuz havayı kirletiyor. Şehirlerimizin çeperlerine, kimi zaman ise yerleşim birimlerinin yanına konumlandırılan organize sanayi bölgeleri, içten yanmalı motorlu araçların hakim olduğu kentsel ulaşım politikamız, kömür ve doğalgaz ile karşılanan ısınma ihtiyacı hava kirliliğinin ana nedenleri arasında yer alıyor. Kirletici kaynaklar kent hayatımızla böylesine iç içe geçmiş iken genel kamuoyu algısı tespiti için 12 ilde 15-64 yaş aralığındaki yaklaşık 2 bin kişiye hava kirliliğinin nedenlerini, günlük yaşamlarına olan etkilerini, insan sağlığına olan etkilerini kantitatif yaklaşım ile hazırladığımız sorularla yönelttik. Araştırmanın hedef kitlesini, medya mensupları ve kamu kurumları çalışanları ile yaptığımız randevu esaslı, yüz yüze görüşmelerle genişlettik. Algı araştırmasının diğer aşamasında ise 25-45 yaş aralığında İstanbul’da ikamet eden, üniversite mezunu özel sektör çalışanlarıyla odak grup yöntemi ile gerçekleştirdik. Odak grup çalışmaları, katılımcıların hava kirliliğine ilişkin yaklaşımlarını anlamak, tutum ve davranışlarını belirlemek, hava kirliliğine neden gördükleri etmenleri belirlemek, motivasyonlarını derinlemesine anlayabilmek amacıyla çeşitli projektif tekniklerin kullanılması ile şekillendirildi.² ■

¹ [https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ambient-\(outdoor\)-air-quality-and-health](https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ambient-(outdoor)-air-quality-and-health)
² Araştırmanın yöntemi hakkında detaylı bilgiye “Demografik Bilgiler” başlığından ulaşabilirsiniz.

Ortaköy İstanbul 19.02.2020 17:34:10

Beşiktaş İstanbul 19.02.2020 17:05:54

ÇARPICI GERÇEKLER

PSOS tarafından, Greenpeace Akdeniz için gerçekleştirilen kamuoyu araştırması sonucunda Türkiye'nin en büyük çevre sorunu denilince araştırmaya katılanların %39'unun aklına ilk olarak "hava kirliliği"nin geldiği görülmüştür. Çevre kirliliği denildiğinde de yine görüşülenlerin aklına ilk sırada %52 ile hava kirliliği, %19 ile ortam kirliliği (sokaklarda, yollarda vb) gelmiştir.

Her 10 kişiden dokuzu için, hava kirliliğini oluşturan etkenler sırasıyla şunlardır:

- Motorlu taşıtların / arabaların yarattığı kirlilik / egzozların yarattığı kirlilik
- Sanayinin yarattığı kirlilik / fabrikalardan kaynaklanan kirlilik
- Kentlerde yeşil alanların azalması
- Isınma amaçlı ortaya çıkan gazlar / duman (kömür, doğal gaz, petrol vb.)
- Ormansızlaşma / ağaçların azalması
- Kömürlü termik santraller / termik santrallerin yaydığı kirlilik

Hava kirliliğinin gündelik hayattaki olumsuz etkileri çok çeşitli olmakla birlikte, bunlar arasında öne çıkanlar şunlardır:

- Her 10 kişiden dokuzu için pencereyi açtığında temiz hava alamadığını ya da kömür kokusu soluduğunu düşünüyor. Bununla birlikte tarım

"Çocuklar bizim geleceğimiz. Biz çocukların gülümsemesini istiyorsak, iyi bir gelecek istiyorsak, çocuklarımız için hava kirliliğine önem vermeliyiz."

"İstanbul birkaç yıl içinde ne hale geldi? Yüksek binalardan dolayı nefes alamıyoruz. O kadar rüzgara rağmen yazın o havayı alamıyoruz. Son hızla gidiyoruz. Bu kadar bilinçsizliğin bir yerde durması gerekiyor. Biraz daha yaşanabilir bir ülke haline gelelim. Şu an tepetaklak yuvarlandığımızı görüyorum."

alanlarındaki verimin düştüğünü; ormanlık alanların kurduğunu; stresi artırdığını ve yarattığı uykusuzluk nedeniyle aile içinde gerginlik yarattığını ileri sürüyor.

- Kamuoyunda her 10 kişiden dokuzu, hava kirliliğinin insan sağlığı üzerinde olumsuz etkisi olduğunu belirtmektedir. Öyle ki; her 10 kişiden dokuzu için hava kirliliğinin insan sağlığı üzerindeki olası olumsuz etkileri arasında astım, bronşit, KOAH vb solunum yolu ve akciğer hastalıkları; kanser; kalp ve damar hastalıkları; yaşam süresinin kısalması yer almaktadır.

Her iki kişiden biri, Türkiye'nin hava kirliliği açısından durumunu "kötü" olarak tanımlamaktadır. Bu kişilerin tanımlamalarında sanayi ve nüfus yoğun bölgeler etkili...

Her 10 kişiden sekizi, hava kirliliğinin önceki yıllara göre kötüleştiğini düşünmekte, yaşadığı şehrin havasının sağlığına olan etkisinden endişelendiğini belirtirken hava durumu gibi hava kirliliğinin de ölçülmesi yaygınlanmasını istemektedir. Ancak her 10 kişiden sadece

TÜRKİYE'DE HAVA KİRLİLİĞİ

“O camları açıp, böyle mis gibi havanın içime dolduğunu ben hissetmiyorum. Egzoz kokusu geliyor. Başka kokular geliyor. (Pencereyi) Kapatsam daha iyi, hani evdeki havanın devirdaimini sağlamıyor”

biri, hava kirliliğiyle ilgili bilgi almak veya şikayet bildirmek için yetkili mercinin kim olduğunu bilmektedir.

- Hava kirliliğinin gündelik hayattaki olumsuz etkileri sorulduğunda gelen cevaplar arasında şunlar öne çıktı:
 - Görüşülenlerin %87'si pencereyi açtığında temiz hava alamadığını/kömür kokusu soluduğunu,
 - %85'i hava kirliliği nedeniyle tarım alanlarında verimin düştüğünü, ormanlık alanların kurduğunu ve artan stres ile uykusuzluğa bağlı olarak aile içinde gerginliği arttırdığını,
 - %84'ü evlerin camlarının ve çamaşırlarının hızlı kirlenmesine yol açtığını söylemiştir.
- Kamuoyunda her 10 kişiden dördü, Türkiye'deki en büyük çevre sorunu olarak hava kirliliğini gördüğünü belirtmiştir. Hava kirliliği, kamuoyunun yanı sıra medya mensupları, kamu kurumları ve yerel yönetim mensupları için de ilk sırada yer almaktadır.

“Trabzon'a gittiğim zaman mesela sabah beşte kalkıyorum. Üç saat uyumuş olsam da o kadar dinç kalkıyorum ki yani orada hissettiğim hava ile buradaki gerçekten çok farklı. Burada (İstanbul'da) yorgun kalkıyorum. Mutsuz bir şekilde etkiliyor insanı...”

Hava kirliliği dendiğinde sanayi atıklarının, gazların veya çevresel atıkların yanması sonucu oluşan (zehirli) dumanlı gri bir gökyüzünün çağrışımında ön plana çıktığı görülmüştür.

İstanbul özelinde içgörüler

Çevre sorunu deyince İstanbulluların aklına sırasıyla şunlar gelmektedir:

- Hava kirliliği
- Gürültü kirliliği
- Ormansızlaşma / ağaçların azalması

Kamuoyu, hava kirliliğinin baş müsebbibi olarak sanayi/fabrikaları görürken (%35), İstanbullular için bu unsur o kadar önem arz etmiyor (%15). Zira, İstanbullular ilk sırada %26 ile motorlu taşıtları hedef olarak göstermektedir. Ayrıca “hava kirliliğinin baş müsebbibi” *nükleer santral, ormansızlaşma ve betonlaşmış kentler* diyenler arasında İstanbullular diğer şehirlere göre daha fazladır.

İstanbul'da yaşayanların da diğer bazı büyükşehirlerde yaşayanlar gibi (örn: Adana ve İzmir) her 10'undan dokuzu kamuoyuna kıyasla hava kirliliğinin uykusuzluğa ve yorgunluğa yol açtığını daha fazla düşünmektedir.

İstanbulluların hava kirliliğine yönelik tutumu ise kamuoyundan pek farklılaşmamakta: ölçümlerinin yapılmasını talep ediyor ve haberleri takip edeceklerini söylüyorlar.

Ebeveynler özelinde içgörü

Çevre sorunu deyince hem ebeveynlerin hem de ebeveyn olmayanların aklına ilk sırada “hava kirliliği” gelmektedir. Ancak ebeveynlerde %43 ile bu oranın, çocuksuz kişilere (%37) göre anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu görülmektedir.

Hava kirliliğinin ardından iklim değişikliğinin, ebeveynler tarafından çocuksuzlara göre “zirai (tarımsal) kirlilik” ile daha çok ilişkilendirildiği görülmüştür. ■

a. Çarpıcı gerçek: Çevre kirliliği denince ilk akla gelen hava kirliliği

Kantitatif araştırma sonuçlarına göre “çevre kirliliği” denince kamuoyunun ve diğer çoğu paydaşın aklına ilk olarak “hava kirliliği” gelmektedir. Sadece Trakya ve Batı Karadeniz halkları arasında su kirliliği ve deniz/okyanus kirliliği, hava kirliliği ile benzer düzeyde dile getirilmiştir.

“Hava bizim yaşam kalitemizi etkiliyor. Biliyorsunuz hücreler oksijen ile çalışır. Doğru miktarda oksijen almayan bir hücre ne olur? Yeterli enerji üretmez. Başımız ağrır, yorgun hissederiz ve ömrümüz kısalır.”

Ortam kirliliği/dışarıda çöplerin yarattığı çevre kirliliği (sokaklarda, yollarda vb.) yine öne çıkan çevre kirliliği formu olarak dikkat çekmektedir. Özellikle 45-64 yaş ve Türkiye'nin genel durumundan memnun olmayan kesimde bu unsur öne çıkmaktadır.

b. Spontane çağrışımlar

Kalitatif araştırmada “hava kirliliği” denilince insanların aklına ilk olarak sigara, araçlardan çıkan egzoz dumanı, ısınmak için kullanılan kömür ve kömür kokusu, nefes alamayan/tıkanan insanlar, artan astım/alerji, çevre kirliliği (naylon, plastik, petrevi atıklar), artan orman yangınları (cam atıklar, yakılan çöpler, lastik ve anızlar kaynaklı) gelmektedir.

Hava kirliliği tarif edilirken hem görünen hem de hisse-

dilen yüzünden bahsedilmektedir; ufukta sis tabakası, trafikte düşük görüş mesafesi, otomobildeyken camı açamamak, kapı/AVM önünde sigara içen insanlar; havayı kirleten kömürlü termik santral ve endüstrinin sulara bıraktığı kimyasal atıklar, Dilovası & Kocaeli, havadaki tozun kirlettiği balkonlar (en üst katlarda dahi); bina yığınları yüzünden rüzgarsızlık, oksijensizlik, çamur yağmurları, temizlenmeyen klima filtreleri/bakımı yapılmayan klimalar yüzünden insanların kötü hava solması ve hastalanması, baş ağrısı.

c. Hava kirliliği denince ilk akla gelen görseller

Kalitatif bulgulara göre hava kirliliğini temsil edebilecek görsellerin tamamı insanı sinsice hasta edip öldüren bir profile işaret etmektedir: Sansar, yılan, karabasan, ağaç kökü, kara bulut, vb.

d. Hava kirliliği bir kişi olsaydı

Bir karaktere büründürüldüğünde, hava kirliliğinin insanı psikolojik olarak tahrip eden özellikleri ortaya çıkmaktadır: Bağırıp çağıran ve can sıkıcı biri, ümitsiz bir futbol takımı, iç karartan politikacılar vb.

e. Hava kirliliği bir duygu olsaydı

Kalitatif araştırmada hava kirliliğinin yarattığı his konusunda verilen yanıtlar hava kirliliğinin yarattığı fiziksel ve

“Çok kirli havalarda mümkünse çocuklarınızı sokağa çıkarmayın demeleri lazım burada; meteorolojinin demesi lazım... Ölçüm istasyonları var.”

MUTSUZLUK

DAHA KALİTESİZ YORGUN KALKMAK KÖTÜ UYKU ENERJİSİZLİK KENDİNİ TUTUK HİSSETMEK BULAŞICI BİR KORKU

YEDİKÇE SİŞMEK ASTİM TÜKENMİŞLİK NEFES TIKANIKLIĞI ÇOCUKLAR İÇİN ENDİŞE GADDARLIK KOAH

ruhsal semptomlara işaret etmektedir. Bunlar “kendini iyi hissetmemek” başlığı altında toplanabilir. Hava kirliliğinin özellikle çocuğu olanlar için endişe verici bir olgu olduğu gözlenmektedir.

Hava kirliliği her iki kişiden birini endişelendirirken, her 10 kişiden dördünü de üzmemekte ve korkutmaktadır.

f. Hava kirliliğinin nedenleri ve arkasındaki etkenler
Kamuoyu ve çoğu paydaş kantitatif olarak hava kirliliğinin birincil nedenlerini spontane olarak “sanayi ve fabrikalardan kaynaklanan kirlilik” ve “motorlu taşıtların egzozlarının yarattığı kirlilik” diye nitelendirmektedir.

Bu durum Trakya ve Batı Karadeniz’de ise farklılaşmakta; kömürlü termik santraller, ısınma amaçlı ortaya çıkan duman, nükleer santral ve sigara hava kirliliğinin asıl müsebbibi olarak görülmektedir.

g. Türkiye’nin havası ve yaşanan şehrin havası
Kamuoyunda ise her iki kişiden biri Türkiye’nin havasını kirlilik açısından kötü olarak tanımlamıştır. Yine iki kişiden biri yaşadığı şehrin havasının kötü olduğunu düşünmektedir. Hava kirliliği açısından Türkiye ve yaşadıkları şehrin durumunu oldukça kötü bulan iki bölge öne çıkıyor: Akdeniz ve Batı Anadolu. Bu bölgede 10 kişiden yedisi hem yaşadığı yeri hem de Türkiye’nin havasını kötü buluyor. Hem kendi yaşadıkları şehrin, hem de Türkiye’nin hava kirliliği açısından durumunu iyi bu-

lan yegane kesim ise Ege halkı.

h. Kirliliğin insan sağlığına etkisi

- **Kamuoyu özelinde içgörüler**
Türkiye kamuoyunda her 10 kişiden dokuzu hava kirliliğinin insan sağlığı üzerinde olumsuz etkisi olduğunu düşünmektedir.

Olası hastalıklar mercek altına alındığında görülmektedir ki hava kirliliği ile en güçlü şekilde ilişkilendirilen hastalıklar %80’den büyük oranla şunlardır: Astım, bronşit, KOAH gibi solunum ve akciğer hastalıkları; kanser; kalp damar hastalıkları; yaşam süresinin kısalması; çocukların büyüme ve gelişiminin olumsuz yönde etkilenmesi.

- **İstanbul özelinde içgörüler**
Her 10 İstanbulludan sekizi hava kirliliğinin insan sağlığını olumsuz etkilediğini belirtmektedir.

İstanbullular hava kirliliğini kamuoyuna kıyasla çok daha fazla hastalıkla ilişkilendirmektedir. Bunlar arasında %79 oranla nörolojik/sinir sistemi hastalıkları; düşük doğum ve kansızlık da yer almaktadır.

- **Ebeveynler özelinde içgörüler**
Çocuğu olan her 10 kişiden dokuzu, çocuğu olmayan her 10 kişiden sekizi hava kirliliğinin sağlık

üzerinde olumsuz etkisi olduğunu beyan etmektedir. Çocuksuz kişilere kıyasla ebeveynlerin hava kirliliğiyle daha yüksek oranda ilişkilendirdiği hastalıklar arasında astım, bronşit, KOAH gibi solunum ve akciğer hastalıkları; kanser; kalp damar hastalıkları ve yaşam süresinin kısalması yer almaktadır.

i. Hava kirliliğine karşı tutum

Kamuoyunda her 10 kişiden sekizi hava kirliliğinin önceki yıllara kıyasla kötüleştiğini düşünmekte; yaşadığı şehrin havasının sağlığına olan etkisinden endişelenmektedir. Hava kirliliğinin ölçülmesi ve yayılmasını talep etmektedir. Diğer paydaşlar da bu unsurlarda benzer tutum sergilemektedir.

Bazı bölgelerin hava kirliliğine karşı daha hassas bir tutum sergilediği de gözlenmektedir. Örneğin, Trakya ve Batı Karadeniz halkları özelinde neredeyse herkes yukarıda bahsedilenlerin yanı sıra hava kirliliğinde dışarıya çıkmamaya çalıştığını, açık havada spor yapmadığını da beyan etmektedir.

j. Hava kirliliğini en iyi temsil eden görseller

Kamuoyunda hava kirliliğini temsil edebilecek çeşitli görseller içinde öne çıkanlar, hava kirliliğinin kantitatif araştırmadaki spontan çağrışımlarıyla oldukça paralellik göstermektedir. Niceliksel olarak %69 ile sanayiden çıkan gazlar/dumanlar (F) birinci sırada, %61 ile trafikteki araçlardan çıkan egzoz dumanı (B) ikinci sırada, şehir semasını kaplamış puslu gri hava (C) üçüncü sırada yer almaktadır. ■

SONUÇ

Türkiye'de enerji yoğun sektörler bir yandan iklimi değiştiren sera gazı salımlarını artırırken, diğer yandan havamızı zehirleyen kirleticilerin de ortaya çıkmasına neden oluyor. İklim krizinin faili fosil yakıt kaynaklı enerji üretimi insanlığı aynı zamanda bir halk sağlığı krizinin içine sürüklüyor. Plansız kentleşme, içten yanmalı motorlu araçların hakim olduğu ulaşım politikaları, yerleşim alanlarıyla iç içe geçen sanayi bölgeleri kentlerimizi bir kirlilik kapanına çevirirken, eski ve kömürlü termik santrallerin odağında sürdürülen enerji politikaları kırsal alanlardaki tarım arazileri ve halk sağlığı için büyük bir tehdit oluşturuyor. Bu örtüntü, iklim krizi ve hava kirliliği ile mücadelede bütünsel bir yaklaşım ihtiyacını ortaya çıkarıyor. Çünkü havamızı kirletici maddelerden arındırmak, aynı zamanda iklimi de değiştiren kirletici kaynakların ortadan kalkacağı yapısal bir değişimin yol haritasını da ortaya çıkaracak.

Kar amacı gütmeyen bir organizasyon olan Sağlık Etikisi Enstitüsü'ne göre, 2019 yılında dünyadaki insanların % 95'i partikül madde açısından güvenli olmayan hava soludu.³ Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ise dış ortam hava kirliliğinin dünyada her yıl 4.2 milyon insanın erken ölümüne neden olduğunu belirtiyor.⁴ Erken ölümlerin, ana kaynağı ise sanayi, trafik ve ısınma kaynaklı dış ortam hava kirliliği olarak karşımıza çıkıyor.⁵ Türkiye'de ise son 15 yılda atmosferdeki partikül madde kirliliği düzenli olarak artmaktadır ve başta büyükşehirlerde yaşayanlar olmak üzere 60 milyon kişinin kirli hava soluduğu belirtilmektedir.⁶ Greenpeace'in yayınladığı

"Toksik Hava: Fosil Yakıtların Bedeli" adlı rapora göre ise fosil kaynakların kullanımı sonucu atmosfere yayılan, partikül madde 2.5, ozon ve azot dioksitin neden olduğu hava kirliliği tahmini olarak, 2018 yılında, Türkiye'de ortalama 40.000 insanın erken ölümü ile ilişkilendirildi.⁷ Algi araştırmasına katılan vatandaşların verdiği görüşler de Türkiye'de hava kirliliğinin oluşturduğu riski onaylayan sonuçlar verdi. Araştırmaya göre, hava kirliliği Türkiye'nin en büyük çevre sorunu ve insanlar bu tehlikenin yarattığı olumsuz sağlık etkisini onaylarken, yoğun endişe duyduklarını da dile getirdiler.

Kirli havanın çocuklarda düşük doğum ağırlığı, otizm, diyabet (Tıp 1), ani bebek ölümü sendromu, astım, KOAH, bronşiolit ve bronşit gibi solunum hastalıkları, zatürre, bebek ölümü ve zeka geriliği gibi sağlık sorunları ile ilişkili olduğu kanıtlanmıştır. Ayrıca, yapılan son çalışmalara göre hava kirliliğinin sperm kalitesi ve doğurganlığı olumsuz etkilediği, partikül maddelerin anne karnındaki bebeğe bile etki ettiği not edilmektedir.⁸ Görüşülenlerin çoğunluğu, hava kirliliğinin insan sağlığı üzerinde olumsuz bir etkisi olduğuna inanmaktadır. Öyle ki solunum ve akciğer hastalıkları; kanser; kalp ve damar hastalıkları; nörolojik hastalıklar; çocukların büyüme ve gelişmelerinin olumsuz etkilenmesi; yaşam süresinin kısılması gibi unsurlar, katılımcılar tarafından, hava kirliliği ile güçlü bir şekilde ilişkilendirilmektedir.

Görüşülenler, hava kirliliğini Türkiye'nin en büyük çevre

sorunu olarak görmekte ve en yoğun "endişe"yi bu konuda hissetmektedirler. İnsanlar, hava kirliliğinin önceki yıllara göre kötüleştiğini düşünürken, hava kirliliğinin ölçümlenip, sonuçlarının açıklanmasını beklemektedir. Hava kirliliğinin insan sağlığı üzerinde de olumsuz etkisi olduğunu beyan ederken, gündelik hayat üzerinde de hava kirliliğinin fiziksel, sosyal ve psikolojik birçok olumsuz etkisi olduğu belirtilmektedir. Dolayısıyla, hem toplumsal sağlık açısından hem de gündelik hayatın kalitesi açısından hava kirliliği ile mücadele etmeye ve toplam yaşamı iyileştirecek düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır.

Sonuç olarak hava kirliliği hem iklim değişikliğinin bir girdisi, hem de bir çıktısı pozisyonunda olup, insan hayatını ve ekolojik dengeyi kritik ölçüde etkileyen bir rol oynamaktadır. Hava kirliliği ile mücadele, öncelikle, kısa vadeli önlem tedbirleri yetkili otoriteler tarafından atılmalıdır. Bu aşamada, hava kalitesi izleme istasyonları ve modelleme çalışmaları, tehlikenin boyutunu görünür kılmak ve anlık müdahale etmek için önemli araçlardır. Yasal düzenlemelerle tanımlanan kirletici maddelerin atmosferdeki yoğunluklarına dair sınır değerler, bu araçlarla düzenli olarak takip edilmeli ve halk sağlığı için tehdit oluşturacak seviyeler aşıldığı zaman acil müdahale mekanizmaları devreye girmelidir. Bölgesel kirlilik ortaya çıktığında, il yönetimlerinde valilikler ulaşım, sanayi ve ısınma gibi kirletici kaynakların operasyonlarında kısıtlama ve durdurma kararlarını almalıdır ve kitle iletişim araçları ile kamuoyunu kirlilik artışları ve önlemleri hakkında bilgilendirmelidir. Ancak, Türkiye'de ölçüm istasyonlarının sayısı

ve kirletici maddelere ait ölçüm kapasiteleri yetersizdir. Hava kalitesi izlemesi için hazırlanan modelleme sistemi ise henüz aktif değildir. Halk sağlığı açısından en büyük tehlike olan Partikül Madde 2.5, yalnızca 69 istasyon tarafından ölçülmektedir. Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği, partikül madde 2.5 için herhangi bir yasal limit tanımlamamıştır. Hava kalitesi izleme mekanizmalarında kapasite artırımı ve PM 2.5 yasal limitinin belirlenmesi, acil müdahale tedbirleri için önem teşkil etmektedir.

Türkiye'de hava kalitesi ölçümü yapan istasyonlar, Dünya Sağlık Örgütü'nün belirlediği sınır değerleri yıl içerisinde yüzlerce kez aşmıştır. Bu senaryoda, hava kirliliğindeki anlık artışlar bir bölgede düzenli olarak tekrar ediyor ve acil müdahale önlemleri sonuçsuz kalıyorsa, yasal çerçevede tanımlanan 'Koruma Bölgeleri' ilan edilmeli ve bu bölgelerdeki kirletici kaynakların operasyonları halk sağlığı ve çevre kirliliğine neden olmayacak şekilde yeniden planlanmalıdır. Uzun vadeli planlamada ise artık fosil yakıtlar ekseninde şekillenen politikalarla vazgeçilmelidir. Enerji, ihtiyacında konvansiyonel kömür politikaları terk edilmeli ve termik santraller kapatılmalıdır. Ulaşım politikalarında, toplu taşıma kapasiteleri geliştirmeli ve enerjisini yenilenebilir kaynaklardan sağlayan elektrikli araçlar desteklenmeli, kent merkezlerinde araçlardan arındırılmış bölgeler ilan edilmeli ve yeşil alanlar genişletilmelidir. Özetle, Türkiye acilen güvenli, sürdürülebilir ve temiz enerji kaynaklarına yapılan yatırımları artırarak enerji dönüşümüne hizmet edecek politikalar geliştirmelidir. ■

3 <https://www.ecowatch.com/state-of-global-air-report-2018-2560935673.html>

4 <https://www.who.int/airpollution/ambient/health-impacts/en/>

5 <https://www.temizhavahakki.com/kara-rapor/>

6 http://www.cmo.org.tr/resimler/ekler/9d62b3a2bb620a4_ek.pdf?tipi=67&turu=H&sube=0

7 <https://www.greenpeace.org/southeastasia/press/3594/toxic-air-the-price-of-fossil-fuels/>

8 <https://www.temizhavahakki.com/kara-rapor/>

DEMOGRAFİK BİLGİLER

psos tarafından gerçekleştirilen kamuoyu araştırması, iki aşamadan oluşmaktadır:

I) Birinci aşamada kalitatif yaklaşım kullanılmış ve 25-45 yaş, AB SES, çocuklu ve çocuksuz beyaz yaka çalışanlar ile İstanbul'da, Temmuz 2019'da iki odak grup toplantısı düzenlenmiştir. Grup katılımcılarının hepsi üniversite mezunu, 100'den fazla çalışanı bulunan özel şirketlerde çalışan, çevre konularına duyarlı, hava kirliliği konusunda endişe duyan, çevre, ekoloji, iklim gündemini takip eden ve sivil toplum örgütlerinden haberdar olan kişilerden oluşmuştur. Bu araştırmada, tanımlanmış hedef kitlenin çevre / doğa sorunları, iklim değişikliği, hava kirliliği ve kömürlü termik santrallerine yönelik algı, tutum ve davranışı derinlemesine irdelenmiştir.

II) İkinci aşamada kantitatif yaklaşım kullanılarak tanımlanmış hedef kitlelerin çevre sorunları, iklim değişikliği, hava kirliliği ve kömürlü termik santrallere yönelik algı ve tutumları sayısallaştırılmıştır. Soru formu, birinci aşamada elde edilen bulgular ile zenginleştirilmiş ve çeşitli hipotezler geliştirilmiştir. Araştırmanın bu ayağında genel kamuoyu; tanımlanmış beş bölgenin yerel halkları; medya mensupları; kamu kurumları ve yerel yönetimlerden oluşan dört farklı paydaş ile yüzyüze bilgisayar yardımıyla anketler gerçekleştirilmiştir. Proje sahası Haziran - Ağustos 2019'da yapılmış olup, toplam 1947 görüşme ile tamamlanmıştır. Görüşülen paydaşlar, örneklem büyüklüğü ve paydaş profili ve aşağıda listelenmiştir:

a) Genel Kamuoyu (N= 1016): Türkiye kentsel alan (NUTS1) bölge temsili olacak şekilde 12 ilde (Adana, Ankara, Balıkesir, Bursa, Erzurum, Gaziantep, İzmir,

İstanbul, Kayseri, Malatya, Samsun, Trabzon) 15-64 yaş arası, %48 kadın ve %52 erkek bireylerle görüşülmüştür.

b) Yerel Halk: Trakya, Batı Karadeniz, Ege, Akdeniz, Batı Anadolu başlıkları altında seçilen belirli illerin merkez ve ilçelerinden, 15-64 yaş arası kadın ve erkek bireylerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

i) Trakya (n=155): Kırklareli (n:39), Tekirdağ (n:116) illerinde, %48 kadın ve %52 erkek bireylerle görüşülmüştür.

ii) Batı Karadeniz (n=205): Zonguldak (n:92), Düzce (n:62), Bolu (n:51) illerinde, %48 kadın ve %52 erkek bireylerle görüşüldü.

iii) Ege (n=153): Çanakkale (n:44) ve Manisa (n:109) illerinde %48 kadın ve %52 erkek yaş bireylerle görüşülmüştür.

iv) Akdeniz (n= 206): Mersin (n:82), Kahramanmaraş (n:51), Hatay (n:73) illerinde %47 kadın ve %53 erkek bireylerle görüşülmüştür.

v) Batı Anadolu (n=152): Eskişehir (n:93), Kütahya (n:59) illerinde %49 kadın ve %51 erkek bireylerle görüşülmüştür.

c) Medya Mensupları (n=30): Çevre, enerji, iklim, ekonomi, yaşam, sağlık vb. konularda haber yapan hem yerel hem de ulusal medya mensupları ile randevu esaslı, yüzyüze bilgisayar yardımıyla görüşmeler gerçekleştirilmiştir

d) Kamu Kurumları ve Yerel Yönetim Mensupları (n=30): Yerel yönetimlerin tanımlanan pozisyonlarındaki yetkilileri ile randevu esaslı, yüzyüze bilgisayar yardımıyla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. ■

GREENPEACE

Greenpeace çevreyi korumak ve barışı desteklemek için faaliyet gösteren bağımsız küresel bir organizasyondur.

Bağımsızlığını korumak için Greenpeace hiçbir hükümet veya şirketten bağış kabul etmez. Greenpeace 1971'de gönüllüler ve gazetecilerle dolu küçük bir tekneyle, Amerika'nın yeraltı nükleer test yaptığı yer olan Alaska'nın kuzeyindeki Amchitka adasına doğru yelken açtığı günden beri çevre sorunlarına karşı kampanyalar yürütüyor. "Tanıklık etme" ve "şiddetsiz eylem" geleneği ve gemileri hâlâ Greenpeace kampanyalarının vazgeçilmezidir.

Greenpeace Akdeniz

Teşvikiye Mah. Şakayık Sok. No:40/7

Nişantaşı/İstanbul

Tel: 0212 292 76 19/20

www.greenpeace.org/turkey/

bilgi.tr@greenpeace.org